

GRĀMATA IZSTARO GAISMU

Labu grāmatu izlasījis, cilvēks jūtas stiprāks, gudrāks, krietnāks. Viņam ilgi negribas no tā ūdens, simtām jaunu domu rāsās prātā, visa dzīve paveras skaidrākā, labas grāmatas lasītājs pareizāk saprot citus cilvēkus, savus un viņas sabiedrības uzdevumus. Visu to pārdzīvojis un zina īkiens paties grāmatu draugs. Bet aizvien savīlo un aizkustina spēks un gaismas, ko izstaro grāmata visās zemēs un visos laikos. Mēs ieraugām viduslaiku jaunekli, kam liela filozofa, dzejnieka vai zinātnieka pirmsgabali sagraut vecos mānu un atklāj ūlībinošas tāles, modina gara spītibun dzīves prieku. Viņam gadīsimies seko tūkstoši un miljoni, dzīves sādeņi un nabagi, strādnieku un kalpu jaunieši, kam grāmata likusi rokās cīnas zobenu, mācījusi izturību un ticību nākotnei. Kad domājam par mūsu tautas pagātni, tālo un tuvo, satiekamies ar pirmajiem dedzīgajiem patriotiem, kādu Tērbatas vai Pēterpils studentu, Juri Aluņu vai Eduardu Veidenbaumu, kas, noleicies pār grāmatu, pārlaiž bezmīga nemirstību. Latviešu gana zēns ar grāmatu vējainā norā, latviešu kalpus, strādnieku, cara cietumu gūsteknis, revolucionars ar grāmatu rokās ir pazīstams tēls, ko apmirdz nemirstību spožums. Daudziem viņiem grāmata palīdzējusi uzveikt visus niknos dzīves šķēršļus, kļūt par ievērojamiem viriem, kas vēlāk paši radījuši ievērojamas grāmatas.

Grāmata iespiedētu cilvēku Gutenberga skopie, zinām trūcīgie biografi zina pastāstīt, ka izgudrotāju lāgiem sagrabūsas šaubas, vai jaunums, ko var nodarīt ar grāmatu, kas izplatīs lielā skaitā, neprāsniegs pozitīvās vērtības. Jau, kā saka, pats uz savas ādas viņš izjutis, kā ar iespēstu vārdu var cilvēku apmeklēt un pazemot. To apjēdza visi kungi un varas valkātāji, kas gribēja izsūkt tautu, ka ar mānu un melu grāmatu var lauds gremdēt pazemību un tumsā. Dvēselu samaitātāji, izbalzūtēji, karu kurinātāji, nekaunīgi patiesības viltotāji mūsu laikos kapitalistiskajās valstis ar visielāko cīnīsmu kalpo savu kungu noziedzīgajiem, tumsonigajiem nolūkiem. Bet Gutenberga bālies bijušas tomēr veitas. Allaž uzvarējusi un uzvar labā, patiesīgā, daļai grāmata, kas attēlo dzīvi patiesīgi, kas liek dvēselei iekveloties dzīlā mākslas priekā, kas sauc cīnā par gaissānu nākotni, par cilvēces laimi, jo uzvar tas, kas veicina progresu, kas sludina jaunas, revolucionaras domas, kas dzīvo kopā ar tautu. Nevis Sartrs, bet gan Aragons palīdzēja frančiem cīnīties pret vācu fašistu iebrūcējiem, un vēl līdz galam neizkaroto cīnu novadīt galā arī palīdzēs novēršas, komunistiskā grāmata. Darba lauju miljoni višā pasaulei sašutumā novēršas no amerikānu un angļu melu grāmatām, — kas ir Padomju Savienība, kādas išaibas iezīmē padomju cilvēku, par to viņiem stāsta padomju grāmatas. Aleksejs Tolstojs un Solochovs, Fadejevs un Simonovs ir kļuvuši iemīloti rakstnieki visās zemēs, jo viņi runā patiesību un izsaka to ar lielu mākslas spēku.

Grāmatas iespējas un nokrāsas ir neizsmējamas. Smalkais, maigais kriekis savu mērķi pārņem citiem līdzekļiem nekā barga trāgīkis vai nesaūdzīgas smērījēs, bet visi viņi modina cilvēkākās jūtas, liek viņam dzīli uztvert un pārdzīvot pasauli. Padomju grāmata aptver visas dzīves nozares. Tā attēlo varonīgās cīnas Lielajā Tēvijas karā un stāsta par dzīves atjaunotnes un jaunīcības darbību, un vienmēr sajūtam padomju dzīves un padomju cilvēka diženību. Latviešu padomju rakstnieki iedvesmoja mūsu gvardu strēlnieku kaujas, tagad viņi apdzīvo un apraksta jauno Padomju Latviju, viņas neatlaidīgo un liksmo ceļu uz komunismu.

Pēc dažām dienām mūsu republikā sākas grāmata dekada. Tā būs veikusi savu uzdevumu, ja tā radīs plašāku un dzīlāku grāmatas mīlestību un sapratni. Kas pats mīlē lasīt, tam jārūpējas, lai arī viņa biedri un draugi, viņa viņa apkalme iemīlētu padomju grāmatas, labākās cītīzīmēs, kas dzīli izjutis kāda dzījas vai prozas darba domas un nozīmi, lai cīnīties to pastāstīt oītiem. Lasītājiem jākļūst atsaucīgākiem, aktivākiem arī attiecībās ar pašiem rakstniekiem. Kas redz kāda darba klūdas, sajūt viņa vājumui vai kaitīgumi, lai raksta par to avīzēm. Vai līdz izdevnīcībai, Rakstnieku savienībai, — no atklātas kritikas rakstnieks var daudz mācīties. Iki viņi var sekmēt grāmatas ceļu uz tautu. Un tas nebūs nekāds mazais nopeins, jo laba padomju grāmata palīdz strādāt un cīnīties par godu un svētību mūsu dzīmtenei un visai cilvēcei.

J. Sudrabkalns, tautas dzīvnieks

Latvijas PSR Valsts teatra institūts

Kulturas un mākslas mācību iestādē Latvijas PSR pievienojas jauna mācību iestāde, skatuvies mākslas augstskola — Valsts teatra institūts. Tas nodibināts ar PSRS Ministru Padomes lēmumu un sāks darbu šā gada 1. septembrī.

Tikai padomju lekārta Latvijas jaunatnei varēja pasniegt šo balvu, dotai iespēju mācīties augstākajā dramatiskās mākslas skolā, vispusīgi attīstīt savas dotības un piedzīvojušu skatuvies mākslas meistarū vadiņu un tiesīs uzraudzībā slīpēt un izkopt savus izteiksmes līdzekļus, augt par īstiemi padomju mākslas meistarību, par padomju zemes patriotību. Tikai padomju vara ir radījusi apstākļus, kad izglītības un nepārtrauktas attīstības ceļš kļūs par mūsu jaunatnes neatnemamu tiesību.

Valsts teatra institūtā darbosies divas fakultātes — aktieru un režisoru. Pašreiz institūtā pieņem reģistrantu pieteikumus abās fakultātēs. Aktieru fakultātē uzņems 30 audzēknus, pašreiz pieteikūšies 40, režisoru fakultatē uzņems 10, pieteikūšies 6.

Teatra institūts savu darbību ierāk uz Rīgas teatra un choreografijas vidusskolas baze, kur arī līdz šim mācības notika pēc augstskolu programmas. Tātagad institūtā būs 1., 2., un 3. korsi ar 49 audzēkniem. Vidusskolas pedagoģi savā vairumā turpinās darbu kā pašniedzēji arī institūtā. Aktieru mākslas speciālo priekšmetu katedru vadīs nopeins bagātās mākslas darbinieks, Stalina premijas laureats A. Amtmanis. Briedītis. Kā aktieru mākslas pasniezdēji strādās nopeins bagātā mākslas darbiniece, Stalina premijas laureata.

Režīz katedru vadīs PSRS tautas mākslinieks, Stalina premijas laureats Ed. Smilgīšs. Tādi ir vadošie pasniedzēji kā J. Jalinškis.

Režīz katedru vadīs PSRS tautas mākslinieks, Stalina premijas laureats Ed. Smilgīšs. Tādi ir vadošie pasniedzēji kā J. Jalinškis.

Teatra vidusskolas audzēknai, savā perspektīvā paredzēdamī pareju uz augstskolu, pagājušajā mācību gadā strādāja ar lielu nopeitību un mācību gadu beidza ar atzīstāmām sekēm. Tie, kuriem nebija pabeigta vidusskola, visspīrīgākoties prieķīmetos, steidzās nolīdzināt savu parādu un ar divākāru enerģiju cīnījās par mācību kvalitatību abās skolās. Vislabākās atzīmes audzēknai ieguvā partijas vēsturē. Ari specialajos priekšmetos audzēknai parādīja telcamu izpratni un labas zinātības.

Izvēlējoties pamats tiečēt, ka mūsu jaunatnei novērtēs padomju valdības līelo balvu un, izejot cīņā par teatra mākslas nākotni, radīs sevi aizrautīgu, neapsīkstošu spēku augt par patiesiem jaunās padomju teatra mākslas veidojājiem.

E. Miške,
Valsts teatra instituta direktora vietnē, zinātn. un mācību darbā

KULTURAS DZĪVE REPUBLIKĀ

Rīgas teatrā, Filharmonijas, estrādes mākslinieku brigades pāslāk izbrauc ar laukiem, lai rāzās novākšanas laikā lauku iedzīvotājiem sniegt koncertus un teātri izrādes. Brigades uzstāsies kolchozās, MTS, lauku klubos. Filharmonijas mākslinieku trīs brigādes dodas uz Latgali. Simfoniskais orķestris T. Vēja vadībā izbrauc uz Rēzekni, kur notiks divi koncerti. Simfoniskais orķestris apmeklēs arī Alūksni, Gulbeni un citas apdzīvotas vietas.

Valmieras dramas teātris uz aprīnķiem izsūta divas aktieru brigādes, kas sniegs izrādes iedzīvotājiem rāzās novākšanas laikā.

Zānkocecas vārdā nosauktā Valsts ukraiņu dramas teātra mākslinieku klubā 4. augustā sniegs iedzīvotājiem rāzās novākšanas laikā.

Labu grāmatu izlasījis, cilvēks jūtas stiprāks, gudrāks, krietnāks. Viņam ilgi negribas no tā ūdens, simtām jaunu domu rāsās prātā, visa dzīve paveras skaidrākā, labas grāmatas lasītājs pareizāk saprot citus cilvēkus, savus un viņas sabiedrības uzdevumus. Visu to pārdzīvojis un zina īkiens paties grāmatu draugs. Bet aizvien savīlo un aizkustina spēks un gaismas, ko izstaro grāmata visās zemēs un visos laikos. Mēs ieraugām viduslaiku jaunekli, kam liela filozofa, dzejnieka vai zinātnieka pirmsgabali sagraut vecos mānu un atklāj ūlībinošas tāles, modina gara spītibun dzīves prieku. Viņam gadīsimies seko tūkstoši un miljoni, dzīves sādeņi un nabagi, strādnieku un kalpu jaunieši, kam grāmata likusi rokās cīnas zobenu, mācījusi izturību un ticību nākotnei. Kad domājam par mūsu tautas pagātni, tālo un tuvo, satiekamies ar pirmajiem dedzīgajiem patriotiem, kādu Tērbatas vai Pēterpils studentu, Juri Aluņu vai Eduardu Veidenbaumu, kas, noleicies pār grāmatu, pārlaiž bezmīga nemirstību. Latviešu gana zēns ar grāmatu vējainā norā, latviešu kalpus, strādnieku, cara cietumu gūsteknis, revolucionars ar grāmatu rokās ir pazīstams tēls, ko apmirdz nemirstību spožums. Daudziem viņiem grāmata palīdzējusi uzveikt visus niknos dzīves šķēršļus, kļūt par ievērojamiem viriem, kas vēlāk paši radījuši ievērojamas grāmatas.

Literatura un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSЛИNEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1948. G.

8. AUGUSTĀ

Nr. 32 (186)

PADOMJU DZIMTĒ

JAUTĀJUMS AR LIELU PRAKTIKU
NOZĪMI

Z. SKLEJĀNS

Visas padomju sabiedrības uzmanību saistīja akademika Lisenko referats «Par stāvokli bioloģiskajā zinātnē», kas nolasīts Lenīna vārdā nosauktās Vissvienības Lauksaimniecības Zinātnu Akademijas sesijā.

Lietā, kā jau iegāku laiku padomju biologi sadalījušies divās nomērīnēs. Ap akademiku Lisenko ir pulcējušies visi tie, kas seko lielā dabas pārveidotību Mičurina principiem. Sie zinātnieki neatzīst teoriju, ka iedzīmība nav atkarīga no apstākļiem, kuros attīstīsies organismi.

Otrā padomju biologu grupa savas darbības pamatā liek Mendela un Morganas mācību par iedzīmību, kas saka, ka nekādi ārējie apstākļi nespēj grozīt organismu dabu tik dzīli, lai jaunas, iemantotas ipašības klūtu par iedzīmību un tiku nodotās pēcnācējiem. Pēc šo zinātnieku apgalvojuma iedzīmītās ipašības digli apstāpti ipašās ūnīnās, kā arī jaunās pārējais organismi kalpo tikai kā apvalks.

Pavīri skatoties var izlikties, ka šie strīdi piedēt «tārīgi zinātnes» laukam un var interesēt tikai samērā šauru padomju zinātnieku grupu. Bet tā tas nav. Nerunājot jau par šā jautājuma nozīmi mūsu uzskatu attīstībā par dabu, tiem ir arī mīlīga praktiska nozīme, jo mācība par iedzīmību ir jo cieši saistīta ar lauksaimniecības praktiku darbu, izveidojot jaunas ražīgākas augu un dzīvnieku šķirnes, cīnoties tādā veidā par produktu pārpilnību mūsu zemē. Tas nozīmē, ka šīs «tārīgi teoretiskais» strīds ir cieši saistīts ar jautājumu par ātrāku komunisma uzceļšanu par godu.

Savā referātā akademikis Lisenko neapgāzami pierādīja Mičurina sekotāju uzskatu pareizi. Viņš operēja ar faktiem, ko sniedz pati dzīve — ar augstām ražām, ko iegūst visnīlīvīgākajos apstākļos no šķirnēm, kas izaudzētas, pieļietojot Mičurina ieteiktos pārņēmējus, ar jaunām augu formām, ko cilvēks izveidojis pēc iepriekš nosprausa plāna. Turpmāt otras grupas zinātnieki var operēt vienīgi ar citām pilnētām un strādnieku ciematos, kas ir vēl jaunākās par kanalu, jo tikai kanalis atnesa šās attālajos stūros dzīvību. Svinībās runātā atlīgība, ka 100 kilometru garo Svecas kanālu ceļā 10 gadus, 81 kilometru garu Panamas kanālu ceļā 34 gadus, bet Baltijas — Baltās jūras kanālu, kura garums ir 227 kilometri, uzeļta 20 mēnešos.

Var iebilst, ka šos ātrības tempīs nodrošinājusi tehniskas attīstību, kas Svecas kanāla būvdarbus cilvēki galvenokārt strādāja ar lāpstu, bet Baltijas — Baltās jūras kanālu strādāja modernie eksavatori. Bez šaubām arī tam ir savu nozīme. Bet pietiek ieskaņīties šo trīs kanālu vēsturē, lai pārliecinātos, ka ne tikai zema tehnika, bet arī kapitalistiskās iekārtas grīmases ir vairīgas Svecas un Panamas kanāla cīnīniecības ietilgšanā.

Sākot Svecas kanāla cīnīniecību, nebij padomāts par to, lai radītu strādniekiem visnīcīešāmākos dzīves apstākļus. Tāpēc arī šā laikā šeit gāja bojā 20.000 kanāla cīlēju. Tūlīj pēc darba sākuma sākās arī politiskas intrīgas. Angļu valdība nevarēja arī mīrīt nosakīties, ka išākās ceļā uz Indiju atradīsies franči rokās, kas bija galvenie kanāla cīlēji. Zem angļu spiediena Eiropas valdību divas reizes anulēja atļaujas cīlējot kanāli. Tas viss kavēja darbus, un tikai pēc 10 gadiem pirmais gājējs izbrauca pa kanāli.

Jau tas vien, ka ar vārdu «Panama» šodien visās pasaules valodās apzīmē liela mēroga krāpšanas operāciju, rādītā, kādos apstākļos riņķā tā cīnīniecība. Tāpēc arī kanālis tā uzcēlta pārītā dažādu sugu politisko darbinieku un preseku piekulkūšanā.

Nekas tamīdzīgs, protams, nevarēja notikt mūsu zemē, kur nevis šauras cilvēku grupas savīgas intereses, bet labums, ko gūst viena tauta, ir izskirējus apsvērumus, uzsākot katru cīnīniecību. Tāpēc arī kanālis tā uzcēlta tik iegākā — katrs strādnieks apzinājis, ka viņš strādā sev un savai tautai.

Interesanti vēl salīdzināt šos 3 kanālus pēc tām pārmainām, ko tie ienesa

rādīja, cik tālu visai pasaulei aizsteigusies priekšā padomju lauksaimniecības zinātnē. Padomju zinātnieki droši atmet visus aizspriedumus, kas pastāv rietumos, stingri stāvot materialistiskajā pozīcijās, uzskata praktiski pieredzi par vislabāko mērauklu kārtas teorijas pareizības pārbaudei.

GADU DESMITU VIETĀ 20 MĒNEŠOS

Bija pagājuši 15 gadu, kopš pa kanāli, kas savieno Balto un Baltijas jūras, izbrauca pirmās tvaikonis. Šai kanārbāvības valdība neizrādīja pietiekamu iekārtu, un brīvības satīrīšana — lūk, ko nozīmēja Svecas un Panamas kanāli egiptiešu un latīnu Amerikas tautai. Bet Baltijas — Baltās jūras kanālis atnese sev līdz kareļu tautai tālāko rāpniecības un

MANI DRAUGI

Grāmatas kā uzticami draugi vienmēr ir pavadījus mānī visas dzīves gaitās. Lielais krievu tautas rakstnieks

J. VEGERS.
Rīgas vagonu fabrikas
stachanovietis

M. Gorkijs kādreiz teica: "Par visu, kas mani labs, man jāpateicas grāmatām." To pašu gribētu teikt arī es.

Iki dienas savā darbā mēs saduramies ar daudziem un dažādiem jautājumiem. Kur meklēt pārejo atbildi? — Grāmatā! Marksma—leninisma darbi "nan palīdzēja izveidot pasaules izaikatu, izprast politiskās un sabiedriskās dzīves notikumus. Padomju rakstnieku darbi, runādāmi tēlu valodā, ik dienas paplašināmu garīgo apvārsni.

Padomju vara ne vien atbrivoja darba laudis no ekspluatācijas un beztiesības važām, tā arī literatūru atdeva darba laudim — grāmatu lappusēs višā augumā ir parādīts darba cilvēks un vīna darbs. Tie esam mēs paši. Lūk, kāpēc ar darbā strādātām rokām es maigi šķiru lapu pēc lapas grāmatā un ar visu sirdi dzīvoju iedzī grāmatas vāroniem, notikumu gaītai.

Ir grāmatas, kas nekad neaizmirstas. Lūk, M. Gorkija «Mātes», N. Ostrovska «Kā rūdījās tērauds», Gladkovs «Cementi». Sis grāmatas es sen jau iestāju. Kā mani alzīrāva grāmatu galvenie varoņi, viņu neatlaibību un būlvītiskās dzīves skatījumi, ir tiešām grūti attēlot. Pat tagad, atjaunojot Padomju Latvijas rūpniecību, es bieži atceros Gleja Čumalova, Pavela Korgagina, Pavela Vlasova neatlaibību un dzelzceļo gribu pārvārēt visas grūtības.

Katrās darbās, kas nācis no rakstnieka tiras sirds un pareizi attēlojis dzīvi, iestājās vies simtiem domu un jūtu. Mēs, strādnieki, redzām darba procesu pie savu un savu biedru darba galdiem, redzām vispārējo darba trauksmi cechā vai rūpnieci. Rakstnieks to visu parāda daudz dzīlāk, plašāk un tādā gaismā, ka bieži jābrīnās — tiešām, tā bija, kā gan mēs to neievērojām.

Bet ne katra grāmata mums ir tuva. M. I. Kalnīns sarunā ar rakstnieku

MUSU VELEJUMI

Si gada pavasari es beidzu 17. dailamatniecības skolas komjūnatnes organizators

ZIGFRIDS DZIRNE,
17. dailamatniecības skolas komjūnatnes organizators

par politisko audzināšanu, komjūnatnes organizaciju un tās lomu jauno kadru veidošanā. Mūsu mācības un darbs arī ir cīpa par pēckara piegādes iepildi. Īstās gados. Un mūsu ir labi iemīlēti teātrīnieki, mācībās un darbā. Parādot šos Jēzus "literatūras" darbos, rakstnieki ievērojami sekਮēs visu topošu specialistu audzināšanu.

Mes milam savu skolu un savu amatu, mēs gribam būt par ietēm specialistiem. Gribam iai šīnā darbā mums parādīt mūsu rakstnieki.

Grāmatai mūsu dzīvē un darba ir vislielākā nozīme. Visu mūsu skolas audzēkņu vārda gribu izteikt līgumā Latvijas valsts izdevniecībā. Mēs zinām, ka krievu valoda ir plaša literatūra, pēc kuras var mācīties amatniecības un fabriku rūpnieku skolu audzēkni. Latviesu valodā tādu un līdzīgu grāmatu maz. Tas aprūptina mūsu darbu un mācības.

Sakarā ar grāmatu dekadu mūsu republika, gribu izteikt māhus un manu biedru novēlējumus un līgumā latviešu padomju rakstniekiem, kuru darbus mēs lasām un mācāmies no tiem. Lai vēl vairāk sekmetu amatniecības un fabriku rūpnieku skolu jaunatnes audzināšanu par ietēm padomju dzimtenes patriotiem, mēs gribētu redzēt skolu audzēkni. Latviesu valodā tādu un līdzīgu grāmatu maz. Tas aprūptina mūsu darbu un mācības.

Es eju tur, kur skraiðu reiz māza,
Kur tiks bij rīta saulē sasilis,
Kur nāca līdz trīs paklausīgas kazēs
Un brīnumis liels vēl bija manim viss.

Te atkal zei un droši nobriest seja.
Ik solis senu atmīnu man nes.
Tāpat vēl sudrabotti apse trīs bez vēja,
Un meža malā smaržo zilenes.

Te vēsumu un valgī dvašo sūnas,
Un kraujā iznīrst klintās sārts un cīts.
Rīt dzīļā gravā upe — jautra, brūna,
Un kļusā plavā spožus leķus lie.

Es atkal eju, glāstot lapas, stādus,
Kur uzplaukst viss un smaržas rāsīt māk,
Un it kā tiem šo krāšno zemi rādu,
Kas mums to atkaņoja, bet vairs nepārnāks.

Šķiet, viņu balsis trīso zaru ūlkās
Un skan un lido: — Plaukti, dzīves koks!
Kā uguns liesmo rasas lāsēs smalkās.
Ar sauli veras mārdzēs gāismas loks.

Vaija Brūtāne

Ligatnē

Es eju tur, kur skraiðu reiz māza,
Kur tiks bij rīta saulē sasilis,
Kur nāca līdz trīs paklausīgas kazēs
Un brīnumis liels vēl bija manim viss.

Te atkal zei un droši nobriest seja.
Ik solis senu atmīnu man nes.
Tāpat vēl sudrabotti apse trīs bez vēja,
Un meža malā smaržo zilenes.

Te vēsumu un valgī dvašo sūnas,
Un kraujā iznīrst klintās sārts un cīts.
Rīt dzīļā gravā upe — jautra, brūna,
Un kļusā plavā spožus leķus lie.

Es atkal eju, glāstot lapas, stādus,
Kur uzplaukst viss un smaržas rāsīt māk,
Un it kā tiem šo krāšno zemi rādu,
Kas mums to atkaņoja, bet vairs nepārnāks.

Šķiet, viņu balsis trīso zaru ūlkās
Un skan un lido: — Plaukti, dzīves koks!
Kā uguns liesmo rasas lāsēs smalkās.
Ar sauli veras mārdzēs gāismas loks.

Arija Silabriede

Raženā plauja

Sogad dziesmu mēs uzsākam strauju,
Visa padebess varenī trīc.
Mūžam neaizmirst pirmo šo plauju —
Dziesmai sirdis mums paceļas līdz!

Stati atbūzmo saulrietā kočā,
Mīlums graudu birs apcīrkos dzīs...
Dzīve iejet iainīgā, mošā,
Jaunām uzvarām ataust ik rīts.

Vienu vasaru, labību plaujot
Sārū viensētā, domāju daudz,
Kā šo dzīvi lat pagriežam saujup, —
Lākās, savrupās robežas īnādz.

Sogad kolhoza tirumos plājos
Blakus draudzenēm dienas, man zied:
Sienu kūlās, kas medaini dzīs,
Statos raženos steidzu tos sliet.

MASKAVA VASARA

V. GRIGORS

Ekspressis no Rīgas pienāk Maskavā pulksten sešos no rīta. Lai gan tā ir agrā stunda, Rīgas stācijas laukums vieglaļām automašīnām, tramvajiem, autobusiem, trolejbusem pārpildīts. Visi tie modernie satiksmes līdzekļi ar viesītēnu atbrakušo pasažieri rīcībā. Ērti un ātri tie pārvēd pasažierus gan uz viesītēnu stendi, gan uz citām stacijām. Vasara pašā aplaukusi pilnā briedumā. Daudz rīdzinieku brauc aptūta uz dienvidiem. Tāpēc šeit vislielākais pieprasījums pēc tiem taksometriem. Blakus sāi komēdijai redzam laikmetīgus darbus: Movzona lugu "Konstantīns Zaslonovs" (inscenējumā sāgā piešķirta Stalina premija) un Kondrāta Krāpivas lugu "Ar tautu".

Kijevieši atvedusi trīs padomju autori luga — Alekseja Tolstoja pazīstamās trilogijas "Sāpju ceļi" dramatizējumu, G. Berezko lugu "Nemirītības" un A. Steina "Goda jautājumus". Šai teatru repertuarā plāsi pārstāvēta arī krievu klātī. Sei Gorkija "Sāules bēri", Ostrovska "Ienesīgā vietas" un Leva Tolstoja "Dzīvības mironis".

Skaistajā baltkrievu valodā jauki skanē Sekspira nemirstīgais sacerējums "Romeo un Džuljeta".

Bet kijevieši un baltkrievi nebūt nav viesītēnu Maskava vietai. Šai pasa laikā viesītēnu sniedz Leningradas komjūnates teatris un Rostovas muzikālās komēdijas teatris. Fēc dažām dienām sākšies Azerbaidžanas teatra un Černovicei ukraiņu teatra viesītēnes. Sagaida ierodamies Leningradas komēdijas teatris. Tādējādi Maskavas viesītēnu tradīciju: pa to laiku kamēr Tallīna un Vilnā, Rīga un Kaliningrāda, Sočos un Kislovodskā viesojas maskavieši, galvenājām magistrālēm cīņā un bez trošķa slid trolejbusi un jaunie plādlīnijas autobusi, kurus Rīga esam iemējās līdzāi par elektrobusiem.

... Pa līelā plūst pirmsāk laužu vilnis. Uz rūpīcām steidz pirmsāk maiņas strādnieki. Mazliet vēlāk parādas vīnu biedri, strādājuši naiks malā. Un vēlāk nāk otrs vilnis. Uz darbu līet dažādo iestāžu darbinieki.

Sai laikā pilna spārā plaukst laužu vilnis. Uz rūpīcām steidz pirmsāk maiņas strādnieki. Mazliet vēlāk parādas vīnu biedri, strādājuši naiks malā. Un vēlāk nāk otrs vilnis. Uz darbu līet dažādo iestāžu darbinieki.

Sai laikā pilna spārā plaukst laužu vilnis. Uz rūpīcām steidz pirmsāk maiņas strādnieki. Mazliet vēlāk parādas vīnu biedri, strādājuši naiks malā. Un vēlāk nāk otrs vilnis. Uz darbu līet dažādo iestāžu darbinieki.

Vasarā Maskava ir nemītīgā cīņniecības un remonta drūdzi. Remonta darbiem un sienu krāsošanai šogad sevišķi daudz izmērā jauni vēlāki stādījumi. Tās darinātas no metaliskām caurulēm un novietotas uz riteniem. Šādu novērtību līdzīgu konstrukciju viegli pārveidot gar nāma fasadi, tā ietaupot māterīlus un lauku.

Gāvaspilsētas centrs — "Ochotnij rījā" un Gorkija ielas krustojums. Mūsu priekšā atklājas plaša Maneža laukuma pašorāma. Aiz laukuma Alekandra dārza zaļas sienas atdalīts, pacēlēs Kremlis. Mirdzīšas krāsas pusdienu saulē zaīgo stūra tornis. Tas nupat izremontēts. Bet Troickas tornis viss stalāzās. Sei remonts vēl pilnā spārā.

Ap vismodernako techniku apbrūnojus padomju laudis kā rupīgi saimnieki uzspodrina Kremli, krievu tautas seno relikviju, kas jau trīsdesmit gadu ir viss māsu planētās iedzīvotā labākā cerību simbols.

Nebeidzamā straumē pa galvaspilsētas magistrālēm plūst dažādu marku automobili. To nospiedīs vairākums — padomju rūpniecu rāzījumi. It kā aizpeld līelie, komfortablie ZIS-110; starp tiem atklāti eleganti "Pobedas" marķas mašīnas; mīrīz mazie, veiklie "Moskvīci"... Ka pieaugušie starp bēriem sāi drūzā mierīgi līdz autobusi un trolejbusi. Bet visa šī varenā straume nekādā nav nekārtīga, neorganizēta. Pēc genījālā staliniskā plāna rekonstrūētās ielās bez grūtības uzņem mājīgo daudzā gadu.

Protams, nav māsu laikraksta uzdevums nodarboties ar parku plānošanu. Mēs tikai atgādinām, ka seni jau nobriedis un ienāk prāta katram rīdziniekam aplūkojot skalstos, lietprātīgi lekārtotos Maskavas parkus.

Maskava tāpēc ir Maskava, māsu lielā galvaspilsēta, ka tā izsauc vēlēšanos vīzītēs uz priekšu, sekot tās piemēram. Maskava māca mums labu kā lielās, tā māzās lietās. Turklāt nupat aizkārtā jautājumā par parkiem nebūt nedrīkst uzsakīt par "mazu lietu".

Neatrisinātās latviešu padomju operas jaunrades jautājums

A. VIJUMANIS.

LPSR Valsts Operas un baleta teatra solists, LPSR nopeinīlem bagātāls skatuves mākslinieks

priecīnoši, tācū daži labākie sižeti tika godalgoti. Cik zināms, tikai viens no šiem sižetiem ticiis izstrādāt par libretu, kuri tomēr vēl atrodas pārstrādāšanas un papildināšanas stadijā. Bet kas notieces ar pārējiem godalgotajiem sižetiem?

Pirms apmēram 2 gadiem skanradis N. Grinfelds iepazīstināja LPSR Valsts operas un baleta teatra māksliniecisko vadību ar savas jaunīkompānijām operas "Dainas pirmo cīeni", kurai libretu bija darinājis rakstnieks Fr. Rokpelnis. Kaut gan to tā brīžā pāgājis ilgs laiks, tācū nav dzirdēts, ka šīs operas muzikas jaunrade būtu pārveidīta.

Tāpēc neatrisinātās latviešu padomju operas jaunrades jaunās māju nejut, ka jaunīkām laikmetā idejas un padomju laužu patriotisms prasīt prasīs, lai par to operas skanu valodā pārstrādātu tautai? Te neder aizbildināšanās ar libretu trūkumu. Mēs zinām no mūzikas vīzītēm, ka uzņemēji nejut, ka jaunīkām laikmetā idejas un padomju laužu patriotisms prasīt prasīs, lai par to operas skanu valodā pārstrādātu tautai?

LPSR Valsts operas un baleta teatra kolektīvam daudzi laudis atkal ietākātā jautājumā, kāpēc teatris netiek izrādīta neviena latviešu padomju opera?

Nevarēdams šiem darba laudim sniegt izsmēlošu atbildi, LPSR Valsts operas un baleta teatra kolektīvs saukāt jautājumā latviešu padomju operas jaunradei: kad mēs varēsim uzsākt tādās latviešu padomju operas iestudēšanas darbus, kādu no mūs prasa Padomju Latvijas darba laudis un vēsturiskais VK(b)P CK lēmums pār V. Muрадeli operu "Lielā draudzība"?

Mums šķiet, ka LPSR Ministru Padomes Mākslas lietu pārvaldei vajadzētu veikt daudzi lielāki vērību latviešu padomju operas jaunradei un gādāt, lai jēdziens "latviešu padomju opera" būtu nevis tukša skāja, bet reals faktiks.

STANISLAVSKA PIEMINĀI

VALDIS GRĒVINS

Pirms desmit gadiem, 1938. gada 7. augustā, padomju skatuves māksla cīeta vienu no vissmagākajiem zaudējumiem: nomira Konstantins Sergejevičs Stanislavskis, Maskavas Dailes teatra dienātājs, direktors, aktiers un režisors — cilvēks, kurā visspilgtāk izpaudusies krievu teatra kultura. No Stanislavskas 75 gadu mūža veseli 60 gadi cieši «sāstati ar teatri, jo viņš sācis spēlēt jau 15 gadu vecumā, bet 40 gadu ziedot, lai izveidotu visbrīnīšķīgāko teatri pašu, nodibinātu savu teatra mākslas sistemu, izglītotu jaunu, spējīgu krievu aktieru audzi.

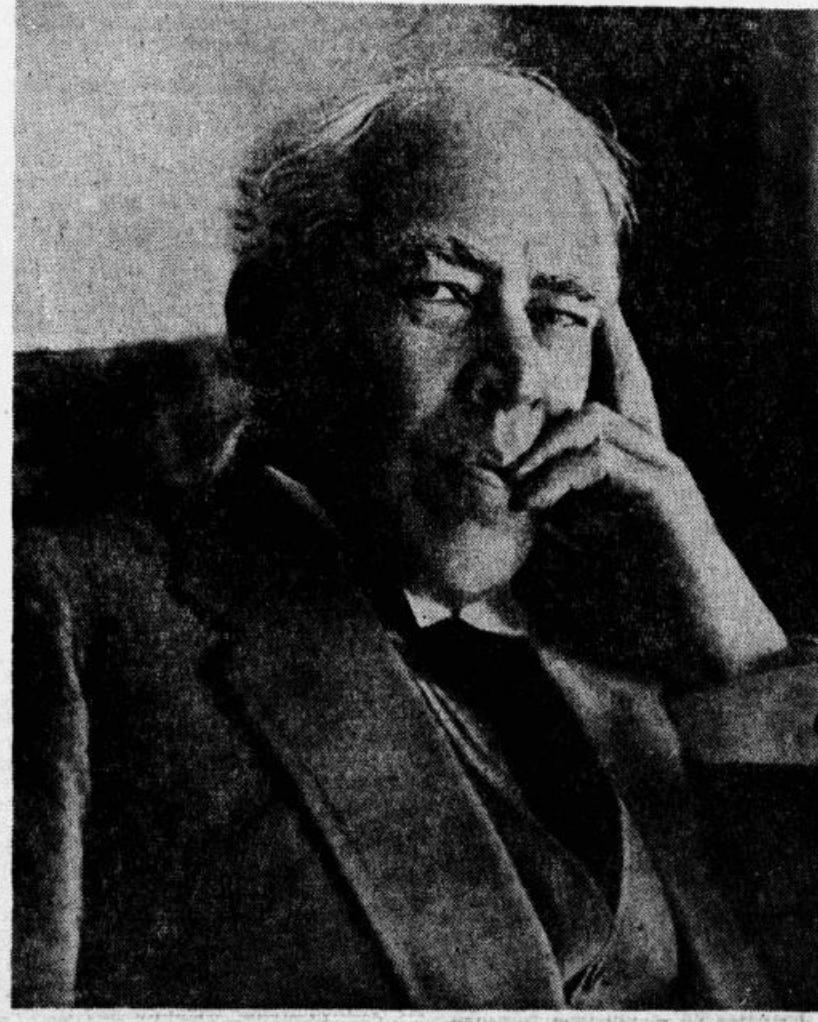
Sogad Gorkija vārdā nosauktais Maskavas Akademiskais Dailes teatris svīnēs savu 50 gadu jubileju, un šī jubileja nav iedomājama bez Stanislavskas un Nemiroviča-Dančenko, abiem lielajiem dailinieku mākslas pamatlīcējiem. Spidoši piepildījušies tie Stanislavskas vārdi, ko viņš sācis pirms piecdesmit gadiem, sākot pirmo Dailes teatra mēģinājumu: «Mēs tiecamies radit pirmo saprātīgo, tūkumisko, visiem pieejamo teatri; šim cēlajam mērķim mēs ziedojam savu mūžu. Esiet jel uzmanīgi, nedarjet pāri šim dailajam ziedam, citādi tas noviņis, un tam nokritis viņas ziedlapas.» Šis zieds nav noviņis, tas ir teiksmainais papardes zieds, kas — reiz atrasts — zaigo vienmēr. Tā burvīgo mīrdzu mēs vēl šovasar redzējām Rīgā.

Stanislavskis piedzima tai gadā, kad nomira lielais krievu aktieris Ščepkins, kas, Hercena vārdiem runājot, «radījis patiesību uz krievu skatuves, pirmais bijis neteatralis teatri». Tā ir neparausta sagādīšanās, ka tieši Ščepkinam mirstot vajadzēja piedzīt Stanislavskim, kas gāja vēl soli tālāk — padarīja dzives patiesību uz skatuves par negrozāmu likumu, iznīcināja katru konvencionālismu un rutinu, to amatniecisko «štampu», kas ir dzīvas mērķtiecīgas, radošas mākslas jaunākais ienaidnieks.

Stanislavskas dzīslas pulsē aktieru asinis: viņa vecmāmuļa no mātes puses ir francuziete Marija Varleja. Pēterpils Michala teatra aktrise, viņa māte — aktiera Sosnicka krustmeita — kāslī mil teatri un, apprecedāma Maskavas rūpnieku Aleksejevu (Stanislavskas īstais vārds ir Aleksejevs, bet Stanislavski viņš pieņemis par savu skatuves pseudonīmu), iekveldē ar savu aizrautību arī viru un daudzos bērnus. Viņa ģimene cītīgi apmeklē dramu, operu, baletu, rīko mājas izrēdes un drīz vien izveidojas par īpatnēju «Aleksejevu dramatisko pulciņu», kas gūst lielu atzinību plašās paziņu aprindās. Viņi pat iebūvē sava dzīvokļa ēdamistabā skatuvi un tur izrāda lugas, kas bieži vien jāstākto. Ko visu gan Stanislavskis nav spēlējis savā artistiskajā jaunībā! Viņš iziet cauri vodevīlām un opeřu posmam, grib kļūt pat par operādzīdātāju. Daudzos meklējumos un maldos, nesaudzīga paškritīka un pašanalīze veidojas viņa skatuviska meistarība. Jau pirms Dailes teatra nodibināšanas viņš gūst kriekas sekmēs, išcenējot Mākslas un literatūras biedrībā «Urīlu Akostu», «Otello», «Lielu brēku, mazu vilnu», «Nogrimušo zva-

lās Oktobra socialistiskās revolūcijas teicis: «Ja mums ir teatris, kas no pagātnes katrā ziņā glābjams un saglabājams, tad tas, protams, ir Dailes teatris.» Bet Dailes teatris ir Stanislavskas vislielākais mūža darbs.

Ar Dailes teatri sākas Stanislavskas mūža otrs posms — viņa brieduma un visaugstākās meistarības posms. Viņš gan viens pats, gan sadarbībā ar

Nemiroviču-Dančenko veido inscenējumus, kas paliks uz visiem laikiem krievu teatra vēsturē. Viņš tēlo daudzas un dažādas lomas, starp kurām daža laba ir neizmirstama un vēl tagad nepārspēta. Tāda vispirms ir veleta tipu serijs Čehova lugās — Veršīns «Tris māsas», Gajevs «Kiršu dārzā», Astrovs «Tēvoci Vaņā», tāds ir Satins Gorkija «Dibenā», tāds ir Dr. Stokmans un Michaels Kramers, Kavāheris di Ripafrata «Viesnīcē», Bruts «Julīja Cezārs». Famusovs «Gudra cilvēka nelaimē». Stanislavskis spēlē Dailes teatri trīsdesmit gadus. Pēdējo reizi viņš uzziet uz šīs skatuves 1928. gada, Dailes teatra 30 gadu jubilejā, kā Veršīns «Tris māsas pirmajā cēlēnā. Sirdsīlēme, kas viņu piemēlē tai pārākti, liez viņam turpmāk

bet spļautuve, atkritumu kaste, samazgu bedre. Esmu dzirdējis, piemēram, — viņš saka tālāk, — kā divas lielas aktrises meta viena otrai acīs ne tikai aiz kuļīm, bet arī uz skatuves tādas lamas, ka tās apskausta tīrgus sieva. Divi pazīstami apdāvināti aktieri pieprasīja, lai viņus nelaiž uz skatuves pa vienām un tām pašām durvīm vai vienu un to pašu kulis. Es zinu, ka slavens premjers un primadonna gadiem nerunāja viens ar otru un mēģinājumos pārmija vārdu nevis tieši, bet ar režisora starpniecību. «Pasakiet tādai un tādai aktrisei, — premjers sacīja, — ka viņa runā blēnas.» — «Pasakiet tādām un tādam aktierim, — primadonna teica režisori, — ka viņš ir nejēzis.»

Bet vajadzigs, lai skatītājs, aktieris un kātrs, kam kāda attieksme ar teatri, iejetu tajā ar sevišķu godbījības izjūtu, — uzsver Stanislavskis. — Vajadzīgs, lai skatītājs, atdarot teatra durvis, iejušot attiecīgā noskaņā, kas palidz un nevis traucē uzņemt iespādu. Kāda milzīga nozīme ir noskapojumam aiz kulisēm un skatītāju zālē! Un liturgiskam noskapojumam aiz kulisēm. Kāda milzīga nozīme tam ir aktiera darbā!

Strādāt un atkal strādāt Stanislavskis mācīja aktieri. Un ne tikai aktieri. Viņš norādīja, ka Tolstojs, Čehovs un citi īsti rakstnieki ieskatījuši par augstākā mērā nepieciešamību ik dienas, noteiktā laikā, rākstīt, ja ne romānu, stāstu vai lugu, tad dienas grāmatu, pierakstīt savas domas, savus novērojumus. Galvenais, lai roka ik dienas apgūtu mākslu fiksēt visnetveramākos domu un jūtu paverēsiens, iztēli, ar acīm redzēto un ausi dzirdēto.

Dzīļa un liela draudzība salīstīja Stanislavskis ar mūsdienu lielāko rakstnieku Maksimu Gorkiju. Gorkijs devēja viņu par «skaito cilvēku» un izteicās, ka, redzot tādus cilvēkus, var droši ticēt dzīmtās zemes nākotnei, var to kāvēlāk milēt.

Stanislavskis nodzīvoja lielu un skaistu dzīvi, kuras pēdējie divdesmit gadi pagāja padomju iekārtā. «Mēs, Konstantins Sergejevič, dzīvojam laimīgā zemē, kur ātri rodas visi apstākļi, kas nepieciešami, lai to padarītu materiāli un garīgi bagātu, lai brivi attīstītu mūsu tautas spēki, spējas, talanti.» Gorkijs rakstīja Stanislavskim 1933. gadi. «Nejūt laimi dzīvot un strādāt šai zemē tikai garā nabagie, kas redz tikai augšupejas grūtības un kuri ar mieru pārdomā savu dvēseli par mierīgas, sikspilsoniskas labklājības lēcu virumu.»

Teatris ir cilvēka dzīves augstā skola — tāda ir viena no viņa galvenajām atzinībām. Un ja tā ir skola, pie tam augstā skola, tad daudz prasāms no viņiem, kas tur iet iekšā.

— Teatris nevar iet netūrām kājām,

— viņš saka darbā «Etika», kas parā-

KĀDA VARONDARBA VĒSTURE

L. GUREVIĀS

stāsts nevarēja būt, jo tā aculiecinieki bija vairāki desmit cilvēku, kas novēroja kauju 1944. gadā, nakti no pirmā uz otro augustu, un kas visus šos gadus uzglabājuši piepmērā varonīgajiem li-dotājiem. Pateicoties šo aculieciniekui at-mai, tagad pilnā mērā izdevies uzziņēt šis leverbājiem. Kugos lādēja rūpniecības pārtikas preces, mēbeles, lopus, — visu to labumu, ko okupanti triju gadu laikā atņēma latviešu tautai. Kugī, kas savā telpā aprīja padomju aviācijas lidotāji Salīdzinot rīdzinieku — aculiecinieku nostāstus ar ziņojumiem un ierakstiem oficiālos dokumentos, var gandrīz noteikti at-tēlot visu šā varonīdarba vēsturi.

... Ta vienīgā baterija, kas turpināja raidīt ugnī pret degošā lidmašīnu, bija novietota vācu aviācijas darbīcu un noliktuvi «Luftparka» teritorijā uz tās pašas ēkas jumta, par kuru jau minējām. Acīm redzot bateriju bija pamani-jusi lidmašīnas apkalpe, jo vēl arī vācīs vadībā paklausīgā mašīna turpināja savu lidojumu tieši pret šo bateriju, orientējoties pēc projekta, kas bija nostādīts turpat. Bet ko gan var izdarīt lielsmīnā apņemta lidmašīna, — bez sa-vā galvenī eroča — bumbām, — cīpā pret diviem automātiskiem lielgabaliem un lielkalibra ložmetēju?.. Vācieši, jūtot sevi drosību, turpināja ar lielu neat-laidību apšaudīt lidojošā lāpu. Taču viņi bija piemirsū, ar ko tiem darīšana: padomju lidotāju rīcībā atradās tāds raidošs ierocijs kā tarans, ko pirmoreiz pret zemes mērķiem bija piele-tojis nemirstīgais kapteinis Gastello. Un padomju lidotāju bez kavēšanās iz-likoja šo bargo ieroci, kas solīja drošu nāvi ne tikai ienaidniekiem, bet arī vienīm pašiem — varoņiem.

Neko neapjēdzot, vācieši vēl arī vācīs vadībā apšaudīt bateriju. Viņi atjēdzās tikai tad, kad boja ejošā lidmašīna atradās virs viņu galvām Sakāli par katru ce-nu centās pagābt savas ādas, grozot uz visām pusēm to apvija daudzkrāsaini staru kūlu paveseni. Nelielā augstumā lidojosā mašīna bija pārk labs mērķis pat ne visai trāpīgajām vācu zenitniekiem: apžilbinošajā projektoru gaismā tie piešāvās tēraudu putnam un pirmo un pēdējo reizi visi kā laikā tiem iz-devās pie Rīgas notriekt padomju lidmašīnu. Pēc dažām sekundēm to jau bija pārnēmušas liesmas.

Pulksten vienos naktī vienu no padomju lidmašīnām sataustīja ienaidnieka projektoru stari. Tūlit visas Šī rajona zenitbaterijas sakoncentrēja savu ugnī pret padomju lidmašīnu. No visām pusēm to apvija daudzkrāsaini staru kūlu paveseni. Nelielā augstumā lidojosā mašīna bija pārk labs mērķis pat ne visai trāpīgajām vācu zenitniekiem: apžilbinošajā projektoru gaismā tie piešāvās tēraudu putnam un pirmo un pēdējo reizi visi kā laikā tiem iz-devās pie Rīgas notriekt padomju lidmašīnu. Pēc dažām sekundēm to jau bija pārnēmušas liesmas.

Tagad projektoru vairs nevajadzēja... Augusta nakts debess tumšajā fonā degošā lidmašīna bija pārk labi sarez-dama. Un tomēr projektori, lidzīgi jūras nezvēra tāstekļiem, cīši savos staros turēja boja ejošā lidmašīnu. Drīz vien vairums zenitbateriju pārvērtēja savu ugnī uz citu joslu, un tikai viena baterija turpināja neatlaidi un drudzīni apšaudīt degošā lidmašīnu. Sakāliem patīkējās riebigais darbs, — sašaut, pēc viņu domām, jau bezspēcīgo pretinieku. Jo ko gan vairs varēja izdarīt degošā mašīna, kas jau bija nometusi savu bargo kravu?

Ar sāpēm sirdi citu padomju lidmašīnu lidotāji, kara biedri, vēroja, cik neatlaidi pret ienaidnieku ugnī cīnījās boja ejošās lidmašīnas ekipāžas, kura viņi nevarēja nekādi palidzīt un viņiem bija jāapmierīnas tikai ar no-vērotāju lomu. Viņiem nebija arī pietiekami daudz laika. Tāpēc arī tik skopi izrādījās pārējo nakts uzbrukuma da-libnieku ziņojumi. Atgrēzušies savās bāzēs, viņi paziņoja tikai par to, ka pulksten vienos naktī bija sadragāti un aizdedzināti lidmašīna, kas pēc tam drīzīgiem nebija zemē, ziemelaustrumu virzienā no mērķa, un ka mašīnas krišanu padavīja spēcīgs sprādziens. Tas arī bija viens, ko viņi paguva saskatīt no liela augstuma, izplodīt savus kaujas uzdevumus. Turklāt arī nakts tumša noslēpa no viņu acīm daudzus šīs i-slaicīgās divkaujas detalas starp vienātīgo padomju lidmašīnu un simtām ienaidnieku baterijām, ko pastiprināja līdzīgi un projektori, — bija iz-nicināti. Vienītāvē piebūve sagrauta un galdnieceibas cechā nodezīs lidz pamatiem. Pussagrautajā trīsstāvā ēkā savu kauna pilno nāvi atrada trispadmit hitlerieši. Padomju laudis, kas izcīeta katorgu vācu «Luftparkā», nākamās dienas ritā ar godbījību noraudzījās varonju atlēkās. Tiesa, viņiem to nācās darīt paslepī, iztālēm, jo vācieši arī vēl apsargāja lidmašīnas nokrišanas vietu un nevienu tās tuvumā ne-pielādīja. Tomēr kādam strādniekiem — Jevestachijam Hlebnikovam — izdevās pienākt tuvāk. Ar lielu risku viņš no-sādegušā lidparāda ierīcēm noskrūvēja divas fabrikas zīmes — plāksnītes, un kad pēc dažām dienām fašistu samazgu lapelē «Tēvījā» vācieši apgalvoja, ka tas esot bijis amerikāņu lid-parāds, — «krieviem nav tik lielu mā-šīnu», — Hlebnikovs tikai nosminēja dievis: uz plāksnītem bija krievu uzraksti un padomju rūpnicu apzinējumi...

Nododams šīs dārgās reliktijas — divas mazas metāla plāksnītes — redakcijai, Hlebnikovs — tagad milicijas jaunākais leitnants, — nobeida savu aizrautīgo stāstu:

«Cetras gadi es gādās pabūt Rīgas ap-kaimē, Sarkandaugavas rajonā, kur atrodas māju celtniecības rūpniecības Šī emāju fabrikas laudis jums katrā ziņā parādis rūpniecības laukumā centrā atrodošos trīsstāvā ēku, kur vēl jūtamas nesenās izdarītā remonta pēdas, parādisi rādītās padomju lidmašīnas virzienā. Nevar pieļaut, ka viņu slavenie vārdi — Jevestachijam — Hlebnikovam — izdevās pieglābējus vēl lidz šai dievai. Un tās iestādējās, ka kādā rakstījās — Zīlēnko, Balajevs un daudzi citi. Māju celtniecības rūpniecības strādnieki, viņi padomju tauta glābā savā sirdī — nezīnāmo varonju vārdus.

Hlebnikova nodomam pievienojās arī pārējie notikuma liecinieki — Lovins, Zīlēnko, Balajevs un daudzi citi. Māju celtniecības rūpniecības strādnieki, viņi padomju tauta glābā savā sirdī — nezīnāmo varonju vārdus.

Valsts izdevniecību parakstāmās LITERATURAS ABONĒTĀJU IEVERĪBĀI

nešu laikā pēc sējumu saņemšanas lat-ka izziņošanas vietējā presē vai pa ra-diō.

Abonentu pretenzijas par parakstāmās tiesību anulēšanu neievēros.

KOGIZ

Tas notika pirms četriem

gadiem — 1944. gadā, nakti no pirmā

uz otro augustu, un kas visus šos gadus

uzglabājuši piepmērā varonīgajiem li-

dotājiem. Pateicoties šo aculieciniekui at-

minai, tagad pilnā mērā izdevies uzziņēt

šis leverbājiem. Kugos lādēja rūp-

niecības pārtikas preces, mēbeles,

lopus, — visu to labumu, ko okupanti

trīju gadu laikā atņēma latviešu tautai.

Kugī, kas savā telpā apvīja padomju

aviācijas lidotāji Salīdzinot rī-

dzinieku — aculiecinieku nostāstā ar

ziņojumiem un ierakstiem oficiālos

dokument

Julija beigās un augusta sākumā Rīga notika Daugavpils krievu dramas teatra viesizrādes. Tām neapšaubāmi ievērojama loma sā teatra ideoloģiskas un mākslinieciskās gatavības veidošanā. Ir skaidrs, ka uzstādīties republikas galvaspilsētas sabiedrības priekšā. Daugavpils mākslinieki ir saņēmuši nopietnāku, rūdītāku sabiedrisko vērtējumu nekā savās mājās, un tādā kārtā varēs labāk saskaitīt, kas viņu līdzīnēja darbā labs un kas pelams, kas saudzējams, attīstītās un kas atmetams.

Periferijas teatra viesošanās Rīgā ir ieguvums ne tikai pašam viesim. Vērojot jaunā, nelielā kolektīva radoša darba virzīnu, centienus, meklējumus un pirmsākumus, savu pieredzi bagātina ikviens republikas galvaspilsētas teatra darbinieks un skatuves mākslas cienītājs. Lielā nozīme ir tam gandarījumam, ko gūst visplašākā sabiedrība, konstatēdama, ka skatuves mākslas problemas pacel un risina, ka mūsu teatra kulturu veido un attista ne tikai Rīgā, bet arī Daugavpili, Liepāju, Valmieru un citās pilsētās.

Daugavpils krievu dramas teatris ir jauna mākslas iestāde, kas sāka darboties 1944. gadā, pēc pilsētas atbrīvošanas no vācu okupācijas. Sākuma kolektīva pamata bija dažādu pašdarbības pulciņu aktieri. Teatra darbam arī vien vairāk normalās sliedēs iejoj, viņus pakāpeniski papildināja un atvietoja profesionāli izglītoti aktieri.

Daugavpils teatra pirmie darba gadi bija visai grūti un, kā zināms, visai bēdīgi panākumi zinā. No dažādiem kolektīviem sanākušie aktieri un režisori nespēja atrast kopīgu māksliniecisko valodu, nespēja dot noskanotus.

izlīdzinātus inscenējumus. Tikai pēc tam, kad teatris par māksliniecisko vadītāju bija saņēmis Latvijas PSR no-

pelnīem bagāto skatuves mākslinieku B. Roščinu — energisku un lietprātu režisoru, no Daugavpils teatra kolektīva sāka veidoties ansamblis, izrādes sāka iegūt kopīgu nosaukumu un noteiktu, arī vien skaidrāk iezīmētu idejiski liniju.

Protams, nevar viena gada laikā izdarīt nekādus brīnumus. Sie brīnumi nav arī izdarīti. Bet pūmie panākumi jau gūti. To pieteikumi skaidri apliecināja tie četri inscenējumi, kurus Daugavpils teatris kā savu darba paraugus bija atvedis uz Rīgu.

Uz republikas galvaspilsētu daugavpilieši brauca ar V. Gusevu «Slavu», brāju Turu un Šepinu «Provinces gubernatoru», K. Trenevu «Lubovu Jarovajā» un A. Ostrovska «Negaisu». Tādā trīs padomju lugas un viens krievu klasikas meistardarbā. Šis repertoars ir pieteikumi vērtīgs un daudzpusīgs, lai teatris parādītu savu seju atklātu savas stiprās un vājas vietas. Tā tas arī pārādījās viesizrādes. Turklati visiem inscenējumiem ir apmēram tie paši trūkumi un sasniegumi. Tāpēc nav vajadzības šoreiz analizēt katru izrādi atsevišķi. Pieteik aplūkot teatra darbu kopumā.

Daugavpiliešu smiegumā visvairāk apmierināja, vislielāko gandarījumu sagādāja spēles un radīšanas prieks, ko vērojām ik izrādē. Skaidri jūtams, ka ne režisori, ne aktieri šeit nevēlas strādāt pēc iepriekš redzētiem, jau pazīstamiem paraugiem. Insenējumu un tēlu viņi cēnās izveidot patstāvīgi, cēnās paši iegremdēties lugas būtbā, paši atrast jaunu, oriģinalu iemesloju mu autoru tēliem un idejām. Pagaidām šī cēnās pēc patstāvības, pēc svaigu-

ma tā arī paliek tikai cēnās.

Taču jau tie soli, kurus teatram izdevies parādīties uz priekšu šai virzīnai, ir ne-apstrīdījums, ka nākotnē pānākumi būs daudz labāki.

Skiet, lietderīgi Daugavpils teatri būdināt, ka tieksme pēc svaiguma un oriģinalitātes jāpilda, pilnā mērā reprezentējot lugas idejisku saturu, pastiprinot inscenējumu skaldribu, lai ne-noslīdētu formalistikas meklējumos. Kādreiz jau ir labi, kad vecu, labu saturu ieļej jaunā traukā, bet tad šīm traukam jābūt vērtīgākam, piemērotākam par iepriekšējo. Daugavpilieši mēģinājuši jaunā traukā ieliet nemirīsto Ostrovska «Negaisa» saturu. Taču šīs traukas izrādījās krietni vienā lētāks par to, kā kuriem jau neskaitāmas reizes visplašākās tautas masas visā pasaulei smēlušas lielā krievu dramaturģiju cīdenās idejas. Katrinas tēls, šīs «gaismas stars tumsas valstībā», nekļuva ne spōžaks, ne siltaks no tā, ka inscenējumam piekabināja bagātu muzikalo pavadijumu un jaunus personāžus. Citu ceju šeit vajadzēja iet. Rūpēties, lai Katrinas dvešeles pārdzīvojumiem atklātos visās nācīnās un maksimalā dzīlumā, realistiski, tumšās krāsas netaupot, parādīt «tumsas valstības» balstus un viņu upurus, lūk, par ko visvairāk jādomā, inscenējot tik atbildīgu dramu, kāda ir Ostrovska luga «Ne-gaiss».

Lidzīgu pārmetumu pelnījus arī Treneva «Lubovas Jarovajā» uzvedums.

Ari šeit muzikāla pavadijums un, jo

sevišķi, telpas iekārtojums nekoncentrē

skatītāja uzmanību svarīgākajam, būtiskajam, bet tikai saskaņā, decentralizētā inscenējumā. Par muziku Daugavpils teatris vispār jāsaka, ka to lieto pārāk daudz — dažreiz vietā, bet pa

dalā ari nevieta. Šo apgalvojumu pie-

rādīja vairāk normalās sliedēs iejojot, viņus pakāpeniski papildināja un atvietoja profesionāli izglītoti aktieri.

Daugavpils teatra pirmie darba gadi bija visai grūti un, kā zināms, visai bēdīgi panākumi zinā. No dažādiem kolektīviem sanākušie aktieri un režisori nespēja atrast kopīgu māksliniecisko valodu, nespēja dot noskanotus.

izlīdzinātus inscenējumus. Tikai pēc

tam, kad teatris par māksliniecisko vadītāju bija saņēmis Latvijas PSR no-

pelnīem bagāto skatuves mākslinieku B. Roščinu — energisku un lietprātu režisoru, no Daugavpils teatra kolektīva sāka veidoties ansamblis, izrādes sāka iegūt kopīgu nosaukumu un noteiktu, arī vien skaidrāk iezīmētu idejiski liniju.

Protams, nevar viena gada laikā izdarīt nekādus brīnumus. Sie brīnumi nav arī izdarīti. Bet pūmie panākumi jau gūti. To pieteikumi skaidri apliecināja tie četri inscenējumi, kurus Daugavpils teatris kā savu darba paraugus bija atvedis uz Rīgu.

Uz republikas galvaspilsētu daugav-

pilieši brauca ar V. Gusevu «Slavu»,

brāju Turu un Šepinu «Provinces gubernatoru», K. Trenevu «Lubovu Jarovajā» un A. Ostrovska «Negaisu». Tādā trīs padomju lugas un viens krievu klasikas meistardarbā. Šis repertoars ir pieteikumi vērtīgs un daudzpusīgs, lai teatris parādītu savu seju atklātu savas stiprās un vājas vietas. Tā tas arī pārādījās viesizrādes. Turklati visiem inscenējumiem ir apmēram tie paši trūkumi un sasniegumi. Tāpēc nav vajadzības šoreiz analizēt katru izrādi atsevišķi. Pieteik aplūkot teatra darbu kopumā.

Daugavpiliešu smiegumā visvairāk ap-

mierināja, vislielāko gandarījumu sa-

gādāja spēles un radīšanas prieks, ko

vērojām ik izrādē. Skaidri jūtams, ka

ne režisori, ne aktieri šeit nevēlas strā-

dāt pēc iepriekš redzētiem, jau pazīstamiem paraugiem. Insenējumu un

tēlu viņi cēnās izveidot patstāvīgi,

cēnās paši iegremdēties lugas būtbā,

paši atrast jaunu, oriģinalu iemesloju mu autoru tēliem un idejām. Pagaidām šī cēnās pēc patstāvības, pēc svaigu-

ma tā arī paliek tikai cēnās.

Taču jau tie soli, kurus teatram izdevies parādīties uz priekšu šai virzīnai, ir ne-apstrīdījums, ka nākotnē pānākumi būs daudz labāki.

Skiet, lietderīgi Daugavpils teatri bū-

dināt, ka tieksme pēc svaiguma un ori-

ginalitātes jāpilda, pilnā mērā repre-

zentējot lugas idejisku saturu, pastipri-

not inscenējumu skaldribu, lai ne-

noslīdētu formalistikas meklējumos.

Izskaidrojot, ka jāuzņem mākslinieciskās gatavības veidošanā. Ir skaidrs, ka, uzstādīties republikas galvaspilsētas sabiedrības priekšā. Daugavpils mākslinieki ir saņēmuši nopietnāku, rūdītāku sabiedrisko vērtējumu nekā savās mājās, un tādā kārtā varēs labāk saskaitīt, kas viņu līdzīnēja darbā labs un kas pelams, kas saudzējams, attīstītās un kas atmetams.

Periferijas teatra viesošanās Rīgā ir

ieguvums ne tikai pašam viesim. Vē-

rojot jaunā, nelielā kolektīva radoša

darba virzīnu, centienus, meklējumus

un pirmsākumus, savu pieredzi bagā-

tina ikviens republikas galvaspilsētas teatra darbinieks un skatuves mākslas cienītājs. Lielā nozīme ir tam gandarījumam, ko gūst visplašākā sabiedrība, konstatēdama, ka skatuves mākslas problemas pacel un risina, ka mūsu teatra kulturu veido un attista ne tikai Rīgā, bet arī Daugavpili, Liepāju, Val-

mieru un citās pilsētās.

Daugavpils krievu dramas teatris ir

jauna mākslas iestāde, kas sāka darbo-

ties 1944. gadā, pēc pilsētas atbrīvoša-

nas no vācu okupācijas. Sākuma kolektīva pamata bija dažādu pašdarbības pulciņu aktieri. Teatra darbam arī vien vairāk normalās sliedēs iejoj, vi-

nem ielām gāja pārāk grūti, lai varētu mani izskolot.

Izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

— Bet mani vecāki nebija vainigi. I-

elām gāja pārāk grūti, lai varētu mani

izglītības trūkumu sāpīgi izjutu-

visā savā dzīvē, — stāsta Katkovskis.

Skolu krize Amerikā

Sveices avīzē «Nouvelle Gazette de Zurich» ievietots raksts par pamatskolu stāvokli Amerikas Savienotajās Valstīs. Šā raksta tulkojumu mēs publīcējam bez komentariem:

«Nesen Atlantikas Sitiņā notika Amerikānu skolotāju biebrības 74. kongress, kurā piedalījās 1200 pamatskolu un viendusskolu direktori un skolotāji. Diskusiju centrā izvirzījās divas problemas: 1) skolotāju trūkums valsts pamatskolās un 2) piemērotu skolas ēku un mācību līdzekļu trūkums.

Kongresa dalībnieki apsprieda «Nacionālās izglītības apvienības» ziņojumu par rezultatiem, kādus bija devusi aptauja un izmeklēšana par pamatskolu stāvokli Amerikā. Jēnkušās zinas bijušas tīk trauksmainas, ka referenti bija spiesti rakstot pašreizējo situāciju kā tādu, kas ved pie izglītības sistemas «pašnāvības», ja visā drizumā netiks sperti enerģiski soļi. Patlaban ASV ir 6 miljoni bērnu skolas vecumā, kas neapmeklē nevienu mācību iestādi. Tas nozīmē, ka katrs piektiens amerikānu bērns uzaugs bez elementaras izglītības. Šīs katastrofālās situācijas cēloni slēpjies tālā apstākļi, ka ASV trūkst pasniedzēju un skolas ēku. Ari pastvāšā skolas ir nozēlojamā stāvokli un tām nav visnepieciešamākā inventāra. Tekošais gads arī nesola nekā laba, jo pamatskolu skolotāju

kadri papildināsies tikai ar 10.000 jauniem skolotājiem, bet vajadzīgi 150.000 pasniedzēju, lai kaut cik aizpildītu robus. Ja pamatskolu pasniedzēju materiālie apstākļi netiks uzlaboti un neorganizē jaunu skolotāju vervašanu, tad pēc pieciem gadiem Amerikas pamatskolās vien trūks 500.000 skolotāju.

No patlaban strādājošiem 875.000 pamatskolu pasniedzējiem, 450.000 skolotājiem nav augstākās izglītības. Vislabākā gadijumā vieniem ir apliecība par vidusskolas beigšanu. Starp 48 statiem tikai četrpadsmit šatos pamatskolu skolotājiem obligati 4 gadus jāapmeklē «koledžs» (kas pielidzināms diviem universitātes kursiem Eiropā). Vēl trīs štati sagatavojuši līdzīgu likumprojektus. Bet pārējie 31 štati piešķir pamatskolu pasniedzēju diplomu bez speciālas profesionālās izglītības. Dažos štatos pamatskolu pasniedzēja diplomi var sanemt kurš katrs, kas beidzis vidusskolu un 6 nedēļas bijis praksē kādā pamatskolā.

Tāpēc nav brīnums, ka mācību līmenis Amerikas pamatskolās sild uz leju, ka niecīgo algu dēļ arīvien mazāk jauniešu grib kļūt par skolotājiem un ka valsts mācību iestādes bērniem vairs nevar sniegt vispusīgu izglītību.» Novērotājs

S. Gutmanā zīm.

„Pers Gints“ uz koncerta estrades

Henrika Ibsena dramatiskā poema «Pers Gints» pieder pie popularākajiem darbiem pasaules literatūrā. Pera Ginta vārds pazīstams ikvienai kulturalajai tautai jau kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem, kad poema sāka savu gājēju ārpus Norvegijas robežām.

Cik norvegiska ir pati H. Ibsena dramatiskā poema, tiktāk norvegu tautas melodijām bagātu muziku tai deviši slavenās skandinavu muzikis Eduards Grigs. Uz H. Ibsena lūgumu 1874. gadā Ed. Grigs uzrakstīja poemai skatuves muziku. No šīs muzikas vēlāk izveidojas divas simfoniskas svitas, kas ir sevišķi populāras un atrodas ikviena simfoniska orkestra repertuarā.

Ed. Griga muzikā izteikts spilgts tautiskums, kas apvienots ar dzīlu realismu. Lielais norvegu muzikis ar vienkāršiem, savdabīgiem līdzekļiem pratis savu muzikā parādīt savas tautas un dzīmtenes dzīvās ainas, kas saņemtas visplāšākā masām. Griga muzikas dailais melodisms, kas pamatojis uz norvegu tautas dzīsmām un dejām, iemīloti ikvienā kulturas tautā.

Tādēļ saprotama tā: Helē publikas interese, ko bila radījis Valsts filharmonijas rīkotais koncerts Dzintaru

koncertzālē, kurā uzveda H. Ibsena dramatisko poemu koncerta veidā.

Visa uzveduma izpildītājus var ledalīt divās daļās. Uzveduma literārā daļu izpildīja viens — KPFSSR noņēmēji bagātās skatuves mākslinieks Vladimirs Gaiderovs un Puškina vārādā nosauktā Leningradas dramas teatra aktīce Olga Gzovska; muzikālo pusi veica Valsts filharmonijas simfonisks orkestris dirigenta Arvida Jansona vadībā. Kā soliste uzvedumiem vēl piedalījās LPSR noņēmēji bagātā skatuves māksliniece Vera Krampe.

Kaut arī dramatiskās poemas teksts bija stipri išināts (viss uzvedums kopā ar muziku atzīmēja apm. 2 stundas), tomēr tas atstāja dzīlu iespaidu. Deklamatoriskās ainas mainījās ar muzikalajām raibā vijā un beigās saplūda kopā vienā vienībā.

Klausītāju specīgi savīnoja V. Gaiderovs ar meistarīgi veidojot Pera Ginta tēlu. Izcilā mākslinieka rūpīgi izstrādātais priekšnesums ar pārbaigto nāšu skalu ātri aizrāva klausītājus. Suverēns rūpījs mākslās pārvadīšana deva iespēju viesīm sniegt intonācijām un nokrāsām bagātu stāstījumu.

O. Gzovska veidoja divas lomas — Ozi un Solveigu.

Ievērojama vieta uzveduma ierādīta muzikai. Ar priekš un starpēpēlēm tā aiznēmē uzveduma lielāko daļu. Muzika sastāvēja no abām simfoniskajām svitītām un vēl dažām atsevišķiem, pūpuļāriem Grīga skandarbiem, kas piešķīri nozīmi tekstam.

Dirigents Arvids Jansons programmu rūpīgi iestudējis un Valsts filharmonijas simfonisks orkestris to nospēlēja visumā nevainojami. Ja vienām gadijās dažas ritmiskas svārstības val klūmes atsevišķiem instrumentiem, tad tās liekamas uz nejaūšību konta. Viskošāk un izteiksmīgāk izskanēja dejiskie numuri — Anitras deja un norvegu deja. Stingras ritumā un pēkšņām pārmaiņām bagātas bija alnas «Kainu karala alā», «Ligavas no laupīšanas» un «Ingridas žēlabas».

Koncerta kulminācijas punkts tika saņemts, ar tiesīm prieķīzīmīgi izpildīto Ozes nāves skatu.

Solveigas dziesmu koncertā dziedāja V. Krampe. Liekas, ka šī partija nav iemīlējusi ikvienā kulturas tautā. Suverēns rūpījs mākslās pārvadīšana deva iespēju viesīm sniegt intonācijām un nokrāsām bagātu stāstījumu.

J. Kokle

Tautiskās mākslas izstāde

Nesen Centralajā valsts vēstures muzejā atlājā Latvijas darba jaūju tēlotājas un lietišķas mākslas pašdarbības izstādi. Iepriecina tas, ka šāda republikāniskā skates organizēšana kļuvusi par tradīciju. Ja, salīdzinot ar pagājušā gada izstādi, šoreiz eksponēti mazāk darbu, tad mākslinieciskajā zinā izstādēs dalībnieki neapšaubāmi progresējuši.

Diemzēl, skates rīkotāji nav parūpējušies par eksponātu sistematizēšanu pēc aprīkniem jeb arī pēc izstādītā darba veida. Tā mēs blakus Rīgas mākslaimniecības galda segai redzam Jelgavas strādnieka gleznā un vienā un tai pašā vitrinā ieraugām Valmieras aprīkni darba zemnieka kokgriezumu un Limbažu zvejnieka sievas adītās zekes.

Lūk, šīs nepārskatāmības dēļ, tikai pēc rūpīgas izstādes vienīgā kataloga pētīšanas iespējams konstatēt, ka daži aprīkni šai izstādē visspār neplēdālās: Ogres, Rēzeknes, Krāslavas, Ilūkstes, Kuldīgas, Vilakas un Vilānu aprīkni kulturas un izglītības nodalā vadiņā, kas laikam neizprot pašdarbības nozīmi, nav atraduši par vajadzīgu ieinteresēt aprīknu darba laudis apspresties par savu izstrādājumu māksliniecisko vērtību un izstādīt tos skatē. Ari Daugavpils un Limbažu aprīkni pārstāvēti tikai ar ik pa viena autora dar-

biem, kaut gan nevar būt nekādu šaubu, ka ar labāku organizatorisku darbu šie aprīkni varētu parādīt savu krāšņo un daudzpusīgo tautisko mākslu.

Sie trūkumi tomēr nespēj ieteiktēt izstādes apmeklētājā kopiespādu: apskatījus 207 autoru eksponētās 450 darbus, viņš noteikti nāk pie atzinās, ka šī tēlotājas un lietišķas mākslas pašdarbības skate demonstrē mūsu tautas neizsīkstošās kulturas jaunrades avotus un atklāj plāšākai sabiedrībai daudzus apdāvīnātus un oriģinalus māksliniekus. Cerēsim, ka tiks sperti visi neplēšešām soli, lai šiem talantiem dotu visas iespējas mācīties un kļūt par īstiem māksliniekim.

Būdama viens no tautas radošo spēku izpausmes veidiem, tēlotājas un lietišķas mākslas izstāde tai pašā laikā ir arī nopietna pārbaude aprīknu kulturas un izglītības nodalā darbam. Šo pārbaudījumu spīdoši izturējuši Jelgavas Aizputes un Rīgas aprīkni, kuri izstādē piedālās ar kuplu autora skaitu un loti gaumīgiem ādas izstrādājušiem, kokgriezumiem, traukiem, seņiem, kalumiem un skaitām gleznām.

Starp izstādītajiem darbiem atzīmējami Aizputes aprīkna Rudbāržu pagasta bibliotekas vadītāja K. Jansona kokgriezumi «Budži» un «Iznīcinātās

vācu transports». Jelgavas strādnieka J. Viganta no koka veidojot Raiņa bārjeti, Gulbenes aprīkna darba zemnieces Kažocīnas no lūkiem austā sega un citi darbi.

Tomēr ne visos darbos jūtams mūsu jaunā socialistiskā laikmeta gars. Ja daudzi mākslinieki savu izstrādājušos mēģināja atspogulot mīlestību uz savu nacionālo kulturu, uz savu socialistisko dzīmtenu, tad pārsteidz, ka starp eksponātiem gadijūs tādi tiri formalistiski darbi, kā, piemēram, kokgriezums «Piedzērušais velns» u. c. Arī Cēsu mākslaimnieces Zommeres gleznas liecina par atrautību no realās dzīves, par mūsu socialistiskās īstības neizprāšanu. Sajā apstākļā mazāk vainojami izstādīto darbu autori nekā attiecīgo aprīknu vadība, kas nav praktišķi izskaidrot viniem pieplašās klūdas un parādīju celu, kas ved uz realistiskās mākslas kalngalem — uz socialistisko realizmu.

Nav šaubu, ka žurijs komisijas pēkšķirts 47 godalgs ierosinās pašdarbības māksliniekus vēl vairāk attīstīt savus talantus un pamudinātos tos, kas šodien skatē nav piedāljušies, ar saviem darbiem koplināt nākamo tēlotājas un lietišķas mākslas pašdarbības izstādi. E. Briedis

Donavas valsis angļu-amerikāņu-franču izpildījumā

Cha-cha zīm.

Fakti, kas runā paši

Kur sunus cieni augstā neka sievietes

Angļu klubu »British Legion« Bognot-Redžis pilsētas nodalas biedri nolēmuši ielaist klubu telpās sievietes un sunus. Bet karnēr sievietēm atļauts apmeklēt klubu tikai sestdienās un svētdienās, suniem klubu atvērts visās septiņas nedēļas dienās.

Pērtīki un kapitalisti

Pēc amerikānu žurnala «Natural History» ziņām, Jelas universitātes psichologijas profesors Frenks Bičs publicējis savu pērtīku pētījumu rezultatus. Profesors Bičs nācis pie atzinās, ka pērtīkiem vārējot mīlestību uz naudu. Daži pērtīki pat sāk lidzīnātēm istiem kapitalistiem...

Jauninājums astronomijā

Kā zinā franču avize «Franc-tireurs», kāds amerikānu «zinātnieks» nācis pie slēdziņa, ka mēness krāteri esot «atom-bumbas darbības rezultāti». Viņš ari izvirza apgalvojumu, ka pirms pāris miljoniem gadu starp divām pasaulem noticis atomu karš.

Laikraksts «Literatura un Māksla» iznāk vienreiz nedēļā. Redkoleģija: J. Grants (atbildīgais redaktors), M. Buša, N. Grinfelds, A. Grigulis, A. Krūmiņš, A. Lapins, A. Sakse. Redakcijas adrese Rīga, Kr. Barona ielā 12. Telefons 21997. Runas standas no plkst. 10—14. Numurs maksā Rbl. 1.— Abonēšanas maksa Rbl. 52.— gadā. Abonētās dienas Preses apvienība Rīga. Kirova ielā 41/43. Izdevējs Latvijas laikrakstu un žurnalu izdevniecība Rīga. Blaumana ielā 38/40. Iespēsts Latvijas PT 1. tipografijā «Cīna». Blaumana ielā 38/40. JT10227

Par starptautiskām temām

JULIJA KRIZE FRANCIJĀ

Julijs krize Francijā nebija parasta valdības krize, kādā raksturīga burzuažiskām parlamentārām republikām un kādā burzuažiskā politiķi parasti pārvērīja. Mainot kabineta personālo sastāvu un nedaudz grozot valdības parlamentārā bāzi. Šo apstākļi saprata daudzas rietumu burzuažiskās avizes, kas tāpēc krizes priekšvakarā ari nemītējās bridināt Francijas burzuažiskās politiskos liderus neizrauties ar parlamentārā spēli, jo var gan izteikt neuzticību franču valdībai, bet nav vīnu spēkos grozīt ASV politiku...

Par spīti šiem bridinājumiem, krize tomēr nobrieda. Tās oficiālais iemesls bija — nesaskanas starp MRP un cītām koalīcijas partijām (īst paši socialisti) par militārā budžeta apmēriem 1948. gadam. Sumans MRP vārādā prastīja 310 miljardus franku, socialisti — 298 miljardus un balsoja pret valdību. Tā 10. jūlijā demisionēja Sumana-Bidovaldi, pēc tam, kad viņa veselus 7 mēnešus ar visa parlamenta burzuažiskā vairākuma atbalstu bija piekopusi savu antinacionālo politiku.

IEKSEJĀS POLITIKAS KRIZE

Kad sīkās jārunā par Sumana-Bidovaldi valdības politisko liniju, var neklūdīgi ierobežoties ar tās diviem pārmatējumiem — «Maršala palidzību» un «Rietumu bloku».

Par «Maršala palidzības» postešo ietekmi uz Francijas ekonomiku jau rakstīts daudz. Veselu rūpniecības nozaru sašaurināšana un slēgšana laupīja darbu 300.000 franču strādniekiem. Aviācijas rūpniecības darbu ierobežošana pastiprināja Francijas militāro atkarību no ASV. Volstrīta pieprasītā franka devalvācija izputināja miljoniem darba cilvēku, atnesa bankrotu tūkstošiem amatnieku, sīko un pat vidējo uzņēmēju. 1948. g. pirmajā pusgadā bankrotēja ap 900 vidējo uzņēmumu (1948. g. — 340). Paaugstinot t. s. zemnieku vienreizējo nodokli, no Francijas sīkās un vidējās zemnieku papildus izsūca 1948. gada 88 miljardus franku. Nododot daļu savu ekonomisko pozīciju Amerikā, iekļaujotām, franku līdzekļu pastiprināja plašo tautas masu — ari vidussālā — eksploatāciju. Rezultātā franču monopolistu iepēmumi 1948. gada pirmajā ceturksnī pārsniedza